אשבל ארץ-ישראלי Stachys palaestina פורח בסלעים בחבל הים-תיכוני (יוני 2018)

כתבה: **ערגה אלוני**

אשבל ארץ-ישראלי *Stachys palaestina* (שפתניים) הוא בן-שיח ים תיכוני ירוק כל השנה, המגיע לגובה מעל חצי מטר ומאופיין בצבעו המכסיף. ענפיו מרובעים צבעם מלבין. העלים פשוטים, מעוינים, יושבים נגדית על הגבעול. העלים שעל עמוד התפרחת קצרים יותר מעלי בסיס הצמח וצידם התחתון מצויד בשערות כסופות רכות הנראות בברור. בנוסף לשערות אלה מצויות על פני השטח של האברים הירוקים גם שערות בלוטיות.

אשבל ארץ-ישראלי
מימין - עלים בבסיס הגבעול. צילמה ערגה אלוני ©
משמאל - איור מהפלורה פלסטינה

הפרחים דו מיניים, מסודרים בדורים על עמוד תפרחת. בכל דור כמה פרחים בעלי עוקץ קצר, מלווה בשני עלים ירוקים יושבים. בשלב הניצנים התפרחת מסודרת כך שדורי הפרחים צפופים ונוגעים אלה באלה. הפריחה מתחילה מבסיס התפרחת ובהמשך הדורים מתרחקים זה מזה. הפרחים שעדין לא נפתחו נותרים בצפיפותם ומוגנים בעלים.

אשבל ארץ -ישראלי, תפרחת ופרחים. צילמה: ערגה אלוני ©

הגביע מאוחה, שעיר, פעמוני בן 5 שיניים, עם כ-10 עורקים בולטים, אורכו כ-7 מ"מ. צינור הכותרת מעורה בגביע. הכותרת דו-שפתנית, בעלת 5 אונות, צבעה ורוד עם כתמים ארגמניים, אורכה כ-1 ס"מ. השפה העליונה זקופה תמימה או מפורצת. השפה התחתונה בעלת שלוש אונות בולטות, האונה האמצעית גדולה מהאחרות. ארבעת האבקנים בולטים מהכותרת. ביניהם ניצב עמוד העלי. השחלה עילית, הפרי – 4 פרודות מעוגלות בראשן. פורח מאפריל עד ספטמבר.

בית הגידול של **אשבל ארץ-ישראלי** הוא סלעים. הצמח מפזר זרעים אשר נובטים בגומות בהם הצטברה אדמה. הנבט גדל ומתפתח ומחדיר את שורשיו לתוך הסלע. בארץ הוא גדל בגליל, בכרמל, בשומרון, בהרי יהודה ובשפלת יהודה. הצמח אנדמי לארצות הלבנט ומצוי רק בארץ- ישראל, ירדן, סוריה ולבנון.
בארץ גדלים 11 מיני אשבל. המין **אשבל מצרי** הוא מין קרוב ויקרי המחליף את **אשבל ארץ-ישראלי** במשטחי סלע ובערוצים בנגב הצפוני. הסוג אשבל כולו מונה כ-300 מינים, רבים מהם באגן הים התיכון ובמיוחד בטורקיה.

אשבל ארץ-ישראלי (מימין) מול אשבל מצרי (משמאל). צילמה: ערגה אלוני ©

מ**אשבל ארץ-ישראלי** שנאסף בלבנון מוצו חומרים רבים המרכיבים את השמנים האתריים המצויים באברי הצמח העל-אדמתיים.

ספרות:

פינברון-דותן נ ודנין א1991 המגדיר לצמחי-בר בארץ-ישראל. כנה. ירושלים. עמ' 219-218.

שמידע א 2005 צמחי ישראל, המדריך השלם לצמחים ופרחים בא"י. הוצאת מפה.

———————————————————————————————————

Feinbrun-Dothan N 1978 Flora Palaestina. Vol. 3. he Israel Academy of Sciences and humanities Jerusalem.

==========

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

ציטוט: אלוני ע 2018 אשבל ארץ-ישראלי Stachys palaestina פורח בסלעים בחבל הים-תיכוני (יוני 2018), פורחי החודש, כתב-עת "כלנית" מספר 5.
https://www.kalanit.org.il/stachys-palaestina-6-18